

LENINA KAROGS

Iznāk kopš 1950. gada
29. marta
Maksa 3 kap.LATVIJAS KOMUNISTISKĀS PARTIJAS PREIĻU RAJONA KOMITEJAS
UN PREIĻU RAJONA TAUTAS DEPUTĀTU PADOMES LAIKRAKSTSNr. 90 (5939)
SESTDIEN
1989. gada 29. jūlija

Tempi un kvalitāte

Karstās plaujas dienas

Pārskats

par labības novākšanu līdz šī gada
28. jūlijam

Saimniecība	Novākts graud. augu (%)	Iekults graud. augu (ctn/ha)
«Sarkanais Oktobris»	36	40,7
«Sarkanā ausma»	26	35
M. Gorkija	26	31,4
Kirova	24	30,7
Raiņa	24	25,1
Rudzātu p. s.	23	29
«Dzintars»	22	29,2
«Vārkava»	22	28,2
«Nakotne»	21	34,9
«Zelta vārpa»	19	27
«Rožupe»	18	25,7
Leņina	18	28,1
Dzerzinska	18	30,6
«Jersika»	16	33,1
«Silukalns»	16	20,7
K. Marksa	15	24,2
«Ezerciems»	12	22,3
Suvorova	10	20
Aglonas p. s.	9	29,5
«Dubna»	8	25,9
Rušonas p. s.	6	25,6
RAJONĀ	19	29,9

ir sapratuši, strādāsim, ražu novāk-
sim.Tā tam jābūt. Bet vispirms jā-
saliēd kolektīvs. Saka: strīds ro-
das patiesība. Bet darbā strīdi nav
vajadzīgi. Tie darbam traucē.

J. GURGONS

Graudaugu ražas novākša-
nas tempi rajona saimniecī-
bās pieaug. Tā 26. jūlija no-
kopti pieci procenti druvu.
Tas ir jau normāls rādītājs.
Kolhozagrofīrma «Sarkanais
Oktobris» labība novākta
vairāk nekā no vienas trešās
daļas platību. Ceturtā daļa
tūrumu nokopta M. Gorkija
un Raiņa kolhozos, kopsaim-
niecībā «Sarkanā ausma».

Tomēr tempi ražas novāk-
šanā nedrīkst kļūt par galve-
no kritēriju, kaut gan tas ir
ļoti svarīgi. Galvenais ir dru-
vās paveiktā darba kvalitāte,
citiem vārdiem, iegūtais
graudu daudzums. Nedrīkst
forsēt un plaut zaļu labību.
Tagad nekādu norāžu no
ugšas (kad plaut, cik plaut,
ko plaut) nav, jābūt pašiem
saimniekiem. Pašiem jāap-
sver savas spējas un iespē-
jas, pašiem jāatbild par gala-
rezultātu. Lai nebūtu tā, ka
plauju beidz pirmie, bet
daudz graudu paliek zemē
tūrumā, maz nonāk līdz klē-
tim.

Jāgaida, kamēr graudaugu
raža nokārt (negatīvi graudi
kaltējot maksimāli saraujas
un čaumalas vien ir), kom-
baini jāhermetizē tā, lai
zudumā neietu ne grauds.
Pārvadājot iekulumu no kom-
bainiem uz kaltēm un tad uz

klētīm, stingri jāseko, lai ne-
būtu graudu noteces no au-
tomašīnu kravas kastēm.

Par ražu. Tā šogad rajona
saimniecībās svārstās no 40
līdz 20 centneriem no hektā-
ra. Kolhozagrofīrma «Sark-
kanais Oktobris» iekūlums ir
aptuveni 41 centners graudu
no katra novākta hektāra,
«Sarkanajā ausmā» un «Nā-
kotnē» — 35 centneri, M.
Gorkija un Kirova kolhozos
— pāri 30 centneriem. Bet
«Ezerciēmā» un Suvorova
kolhozā tikai 22 centneri no
hektāra, Raiņa kopsaimniecī-
bā — 25 centneri.

Rajonā iekūlums pagaidām

Maizes vasara '89

ir 30 centneri no hektāra.
Bet tā ir bunkura, nevis klēts
raža. Graudus žāvējot un tī-
rot, kāda piekta vai ceturtā
daļa «ies zudumā». Ar to ir
jārēķinās.

Laika apstākļi šogad atļauj
labību vākt kvalitatīvi. Raža
ir normāla. Tātad, ražas vā-
cēji, visu atbildību darbam!

Rajona saimniecībās izvēr-
šas linu plūksana. Nokopti
ap 70 hektāru «ziemeļu zi-
da». Visvairāk paveikts K.
Marksa kolhozā, «Silukalnā»,
«Vārkavā».

«VĀRKAVA» KONVEIJERS NEAPSTĀJAS

♦ Saule ta cepina, ka pat ma-
šīnā nosedet grūti. Bet kā izturei
kombainieriem augu dienu tūrumā?
Jāiztur, labība jānovāc!

No Ančiniem uz Vārkavas pusi,
kur abpus ceļam kā mūris plečs
rudzu druvās, tagad redzamas ti-
kai salmu čupas. Ražas vācēji, sa-
vu paveikuši, pārcēlās kviešu tū-
mos. Bet arī te aizvakar darbu
beidza. 150 hektāri kviešu nokop-
ti. Raža laba — 33 centneri no
hektāra.

Kolhozā «Vārkava» katru dienu
uz vāla iziet visi 13 kombaini.
Ražas vācēji strādā no pulksten
pusdesmitiem rītā līdz vēlai vaka-

veijers lauks — kalte — klēts dar-
bojas bez pārtraukuma.

«EZERCIEMĀ» NAV VIENOTĪBAS

♦ Citādi ir kolhoza «Ezer-
ciems». Te vēl nav tikuši galā ar
loppbarības sagādi (jāplauj ap 100
hektāriem zālāju), un labības no-
vākšanai atvēlēti tikai daļēji spēki.
To ir maz, tāpēc ražas vācēju de-
vums ir skops.

Kolhozs «Ezerciems» izveidojās
šī gada sākumā, atdaloties no
«Dzintara». Un ir grūti. Trūkst
tehnikas un cilvēku. Bet ražas fron-
tē darba daudz: jānovāc 373 hektā-
ri ziemāju un 592 hektāri vasarā-
ju. Ir 7 kombaini. Ja ar «Donu-
1500» dienā var iekult 30 un vairāk
tonnas, tad ar «Nivu» — 16 tonnas.
Galvenais agronoms F. Pastars lēš,
ka līdz 1. augustam 20 procentiem
druvu vajadzētu būt nokoptām.
Tas ir par maz.

Ražas novākšanai veltījami visi
spēki. Bet «Ezerciēmā» nav vieno-
tības. Aizvakar dienas vidū, pašā
karstākajā darba laikā, vajadzēja
noturēt valdes sēdi, lai strotētu
zemāka ranga priekšniekus, «dali-
tu» tiem rājienu. Bet kā lai viņi
operatīvi strādā, ja galvenais ag-
ronoms palicis «kājniekos» — sa-
lūzusi vecā mašina, jaunajai brigā-
dīritei vispār nav nekāda trans-
porta.

Kolhoza «Ezerciems» priekšsedē-
tājs S. Malnačs sarunā bija noska-
ņots optimistiski: uzdevumus visi

ra šūnai Kombainieriem tūrumā
divreiz dienā pieved siltu ēdienu —
pusdienas un launagu. Uz lauka
mehāniku vadībā dežurē metinātāji
un elektrīki. Ja kombainiem gadās
lūzumi, citi negadījumi, tos uzreiz
novērš.

No pulksten 17 dienā līdz 8 rītā
ir atbildīgie dežuranti no kolhoza
vadības. Viņi rūgās jo stingri.
Gadās, ka labības plaujamagregā-
tus labo pa nakti, lai rītā tie būtu
uz vāla.

Graudaugu plauja kolhozā «Vār-
kava» sokas. Visi ir tūrumā: sākot
ar priekšniecību un beidzot ar ie-
rindnieku. Dienā novāc līdz 60
hektāriem labības, iekul 170 — 180
tonnas. Lai tādu daudzumu graudu
izžāvētu, strādā sešas kaltes. Kon-

Latvijas PSR Augstākās Padomes sesijā

27. jūlijā Rīgā, Latvijas PSR Augstākās
Padomes sēžu zālē, sāka darbu republikas
vienpadsmitā sasaukuma Augstākās Pado-
mes divpadsmitā sesija. Piedalīties tajā bija
ielūgti arī PSRS tautas deputāti.

Sesijas sākumā tika izskatīti organizato-
riskie jautājumi.

Veselības stavokļa dēļ no Latvijas PSR
Augstākās Padomes priekšsēdētāja pienāku-
miem atbrīvoja deputātu A. Drizuli.

Par Latvijas PSR Augstākās Padomes
priekšsēdētāju ievēlēja deputātu A. Gorb-
novu, neatbrīvojot viņu no republikas Aug-
stākās Padomes Prezidija priekšsēdētāja
pienākumiem.

Apstiprināja šādu darba kārtību:

1. Par Latvijas PSR Augstākās Padomes
Prezidija sekretāru.

2. Par izmaiņām Latvijas PSR Augstākās
Padomes Prezidija sastāvā.

3. Par Latvijas Padomju Sociālistiskās
Republikas likuma projektu «Par Latvijas

PSR ekonomisko patstāvību» un Latvijas
PSR ekonomiskās patstāvības (pašpārvaldes
un pašfinansēšanas) koncepcijas projektu.

4. Par Latvijas PSR Augstākās Padomes
deklarācijas projektu par Latvijas PSR
valsts suverenitāti. (Jautājums uzņemts dar-
ba kārtībā papildus pēc Augstākās Pado-
mes vecāko padomes un partijas grupas
priekšlikuma.)

5. Par Latvijas Padomju Sociālistiskās
Republikas likumu projektam «Par Latvijas
PSR Konstitūcijas (Pamatlikuma) grozīju-
miem un papildinājumiem» daļa par republi-
kas valsts suverenitāti un vēlešanu sistēmu
un «Par Latvijas PSR vietējo padomju tau-
tas deputātu vēlēšanām», kā arī par likumu
projektam «Par Latvijas PSR Konstitūcijas
(Pamatlikuma) grozījumiem un papildināju-
miem» jautājumus par augstāko valsts va-
ras orgānu struktūru, izveidošanas kārtību
un kompetenci un «Par Latvijas PSR tautas
deputātu vēlēšanām» pirmajā lasījumā.

6. Par Latvijas PSR vietējo padomju
tautas deputātu vēlēšanu noteikšanu.

7. Par Latvijas PSR Centrālās vēlēšanu
komisijas izveidošanu.

8. Par Latvijas Padomju Sociālistiskās Re-
publikas likuma projektu «Par sapulcēm,
mitiņiem, ielu gājieniem un demonstrācijām».

9. Par neapmierinošo ekoloģisko situāciju
republikā un uzdevumiem tās atveseļošanai.

10. Latvijas PSR Valsts celtniecības ko-
mitejas un Latvijas PSR Valsts materiāli
tehniskās apgādes komitejas informācija
par Latvijas PSR Augstākās Padomes de-
vītās sesijas lēmuma «Par republikas tau-
tas deputātu padomju, ministriju, resoru
un rūpniecības uzņēmumu darbu agrorū-
nieciskā kompleksa materiāli tehniskās bāzes
attīstības un lauku sociālās pārveidošanas
paātrināšanā» izpildes gaitu.

11. Par dažu Latvijas PSR rajonu (pil-
sētu) tautas tiesnešu ievēlēšanu.

12. Par Latvijas PSR Augstākās Pado-

mes Prezidija dekrētu apstiprināšanu.

13. Atbildes uz Latvijas PSR Augstākās
Padomes vienpadsmitajā sesijā iesniegtajiem
deputātu pieprasījumiem.

14. Par izmaiņām dažu Latvijas PSR
Augstākās Padomes pastāvīgo komisiju sa-
stāvā.

15. PSRS tautas deputāta I. Kezbera in-
formācija par darbu; ko veic PSRS Tautas
deputātu kongresa izveidotā komisija PSRS
un Vācijas 1939. gada neuzbrukšanas li-
guma politiskai un tiesiskai novērtēšanai.

Tika apstiprināta sesijas darba gaita.
Pēc tam tika izskatīts darba kārtības
pirmais jautājums — par Latvijas PSR
Augstākās Padomes Prezidija sekretāru.
Sesija atbrīvoja deputāti V. Klibiki no Lat-
vijas PSR Augstākās Padomes Prezidija
sekretāres pienākumiem sakarā ar pāriešanu
citā darbā.

Par Latvijas PSR Augstākās Padomes
Prezidija sekretāru ievēlēja deputātu I. Dau-
dišu.

28. un 29. jūlijā sesija turpināja darbu.

LATINFORM

Pienemts aicinājums padomju tautai

MASKAVA (TASS). PSRS
Augstākās Padomes sesijā,
kas notiek Kremli, 25. jūlijā
tika pieņemts aicinājums pa-
domju tautai. Pēdējā laika
notikumi, streiki un nacionā-
lie konflikti, kas uzliesmo-
gan vienā, gan otrā reģionā,
teiktis šajā dokumentā, rāda,
ka pārbūve mūsu zemē pār-
dzīvo asu un grūtu posmu.
Rodas situācija, kas prasa
maksimāli apvienot visus
spēkus, kuri iestājas par radi-
kālas ekonomiskās reformas,
demokratizācijas un atklātu-
ma procesa tālāku attīstību.
PSRS Augstākā Padome

pievienojas darbaļaužu liku-
mīgajām prasībām un atbal-
sta tās, pilnīgi saprot viņu
centienus enerģiskāk veikt
pārību, salauzt birokrātis-
kos šķēršļus ceļā uz jaunu
darbu un dzīves apstākļu ra-
dīšanu visiem cilvēkiem, ik-
vienam mūsu sabiedrības lo-
ceklim.

Apzinādamās savu pilnīgo
atbildību tautas priekšā, atzi-
mēts aicinājumā, PSRS Aug-
stākā Padome uzliek par pie-
nākumu PSRS valdībai jau
tagad nekavējoties concen-
trēt uzmanību uz visneaqli-
kamāko problēmu — pārti-

kas, transporta, tirdzniecības,
veselības aizsardzības, pilsē-
tu un ciematu dzīvokļu cel-
niecības, darba režīma un sa-
maksas un atpūtas apstākļu
problēmu — risināšanu. Saja
ziņā palīdzēs nesēns pēc de-
putātu priekšlikuma pieņem-
tais lēmums par 10 miljard-
diem rubļu palielināt tautas
patēriņa preču un medika-
mentu iepirkumu. PSRS tau-
tas deputāti atbalsta parti-
jas, arodbiedrību un sabied-
risko organizāciju iniciatīvas
dot daļu savu budžeta līdzek-
ļu, lai jau ar 1989. gada ok-
tobra varētu paaugstināt mi-

nimalās pensijas maznodro-
šinātajām pensionāru katego-
rijām.

PSRS Augstākā Padome
garantē, ka šis un rudens
sesijas gaitā tiks pieņemti
likumi, kas nodrošinās darba
kolektīviem istu patstāvību
un pašpārvaldi, tiesības rikoties
ar saviem uzņēmumiem
un sava darba rezultātiem,
zemes faktisku nodošanu
zemniekiem, garantēs repu-
bliku suverenitāti un saimnie-
cisko aprēķinu, radīs apstāk-
ļus tautas pārstāvju demo-
krātiskai ievēlēšanai vietējos
un republikas varas orgānos,

nodrošinās katru pilsoņa tie-
sību un brīvību aizstāvību.

Dokumentā uzsvērts, ka
streaku kustība un starpna-
cionālie konflikti dažādos re-
ģionos nevis veicina šo pro-
cesu, bet gan var izraisīt
ķēdes reakciju daudzās tau-
tas saimniecības nozarēs,
padziļināt krīzi ekonomikā,
attālināt to jautājumu atrisi-
nāšanu, kuru dēļ tie tiek ri-
koti, un spēji nobremzēt
pārību. Streiku nodarītie
zaudējumi jau sasniedz sim-
tiem miljonu rubļu.

Aicinājuma teksts visā pilnībā
publicēts centrālajos, republikā-
niskajos, novadu un apgabalu
laikrakstos.

Sprīdīsim objektīvi!

ESMU vecs cilvēks, pēc dažiem gadiem bus astoņdesmit. Var teikt, pagājuši dzīve, kurā daudz ir redzēts un iepakots. Tāpēc atļausos izdarīt dažus secinājumus, kas reizēm nesaskan ar dažu republikas un rajona vēsturnieku, LTF biedru un vienkārši ar citu cilvēku spriedumiem, kuri vilušies pastāvošajā sabiedriskajā iekārtā.

Jā, bija kļūdas, reizēm pārsauts par strīpu, bija represijas, ar ko nevar samierināties. Staļins un viņa kliķe, bez šaubām, aptraipīja mūsu slaveno revolūcijas karogu. Tikai, viscaur ceļot mastā sarkanbaltsarkano nacionālo karogu, apgaismojot, pielūdzot to, nevar aizmirst, ka arī šis simbols nav tīrs. Un krievu iedzīvotāji, visādā gadījumā mūsu Babros un to apkārtnē, atteicās no tā vēl trīsdesmitajos gados un ne bez iemesla.

Sprīdīet paši. Būdam puika — skolnieks, ieveroju, kā apspieda krievu bērnus (es mācījos latviešu

skola). Neimmacijas skolens katliņu lūgšanu, tūlīt ar baznīckungu labvēlību atradās uz ceļgaliem un ne tāpat vien, bet uz zirņiem. Līdz pat šai dienai atceros, kā sariesās siekalas, kad saodu cepto tauku smārdu tajā laikā, kad mēs, naba-gu bērni, labi, ja varējām paņemt līdzī uz skolu vāritas pupas, zirņus, maizes garozu. Vienu, divas vistas olas mūsu daudzdzērnu ģimēnē vārija tikai jubilāram, par piena glāzi varēja tikai sapņot. No pieaugušajiem vēl dzirdēju, ka pat pasta krievu cilvēks nevarēja iegriesties bez tulka, bet šis pakalpojums maksāja 50 santimus. Tā, lūk, dzīvojam: sešos gados es gāju turīgo saimnieku govīs, bet divpadsmit gadus — no tumsas līdz tumsa plāvu zāli sienam par pusotra lata dienā.

Nezinu, kā pilsētniekiem, bet mums, zemniekiem, četrdesmitā gada jūnijs patiesi atvēra acis uz jaunu dzīvi. Labi atceros, kā mēs ar vienaudžiem izgājām (man bija

astoņpadsmit gadi) uz tagadējo Riebiņu ceļu, meitenes ar plāvu pukēm rokās. Līdz pusdienām mūs centās izdzēst policija, taču cilvēki (pārsvarā krievi un ebreji) neizkūla. Vakara parādijās «viltītis» ar četriem virsniekiem, — tātad ciematā vienīgais radio nemeloja, — atnāca Padomju vara. Gandrīz vai tūkstotīs preiļiešu ar dziesmām, plakātiem virzījās uz pilsētas parka pusi. Drīz tur sāka rādīt bezmaksas kino, trešdienās uz tirgu brauca politvadītāji, uzsākās karstas diskusijas. Cilvēki runāja visu, ko domāja, bet nevienš no runātājiem nebija pakļauts represijām, valdība pilnīga vārda brīvība.

Rudeni svinīgi atzīmējām Oktobra svētkus, uz to laiku jau darbojās sarkanie stūriši (kaut kas līdzīgs tagadējam ciema padomē), kuras pirmais priekšsēdētājs mūsu ciemā bija mans tēvs.

Bet neizdevās pasaimniekot padomju varas laikā. Iesākas triju gadu sausmas, vēl vairāk izmeklēta veida apspiešanas. Virieši — latvieši iestājās vai nu šumca — un policistos, vai — SS, neit-

rālo bija pavisam necīga daļa. Mans vecākais brālis aizgāja ar strādnieku gvardi, bet cieta par to mūsu ģimene. Vairākas reizes ieradās ar kratīšanu vietējie fašistu rokas puši, mekleja brāli (labi, ka rāciju neatrada — tēvs uzturēja sakarus ar partizāniem). Salaspilī nomocīja tēvoci, bet nokļuva viņš tur par to, ka uzdrīkstējās pabarot karagūstekni. Baismīgi cieta vairāki ciema iedzīvotāji. Aizdzina uz Vāciju kaimiņieni — jaundzimušā bērna māti, vēl agrāk apcietināja viņas vīru — par ebreju slēpšanu. Nevaru sapsrāt, kur radās tāda cietsirdība pret šiem cilvēkiem. Lai nu paliek fašisti un vietējie nacionālisti, bet arī latviešu sievietes skrēja ar cirvjiem pakal ebreju ģimenēm, kuras apkārtējos mežos sāva policisti, starp citu, ar sarkanbaltsarkanajiem apšējiem uz piedurknēm. Pēc kara aktivistus (un ne tikai viņus) iznīcināja bandīti tāpat ar nacionālo simboliku uz piedurknēm. Tātad, arī tas ir bijis latviešu nacionālā karoga vēsturē, par ko dažs labs šodien labākajā gadījumā klusē.

Personīgi arī man negāja secen rūtīte pazemojumi. Pabiju cietumā

(atkārtoti brāļa dēļ), biju aizvests piespiedu darbos uz Vāciju. Par laimi, paliku dzīvs, nodzīvoju līdz sirmam vecumam un šodien izjūtu smeldzīgas sāpes par tautu, kura uz saviem pleciem iznesa pagājušā kara visu smagumu. Vai tas nav absurds, kad trauku mazgātājai atsaka darbu, jo viņa nepārvalda latviešu valodu (tāds ziņojums parādījās presē)? Vai nav absurds piesaukt atteikties no padomju varas, kas ir miljonu izcīnīta un deva mums plašas iespējas? Cits jautājums, ka ne vienmēr mēs vēlamies un protam tās izmantot. Tas ir pareizi: šodien mēs dzīvojam labāk, nekā strādājām.

Esmu invalīds un jau nespēju dot savu ieguldījumu tautas labā. Bet kā komunistu ar divdesmit piecu gadu stāžu piesaucu jaunos. Stipros, darbīgos būt prātīgiem: netērējiet spēkus nacionālajam nesaskaņam, tie ir nepieciešami laukos un fermās, celtniecības laukumos un rūpnīcās. Vērtēsim visu ar vēsu prātu.

I. IVANOVS,
darba veterāns

Preiļos

Fakti ir nepielūdzami

1940. un 1941. gada vasarā, arī 1949. gadā Latvija pēc Staļina, Višinska un viņu komandas pārdomāti izstrādātā scenārija risinājās daudzi nozīmīgi notikumi. Izsekojot to attīstības gaitai, skaidri redzamas varmācības un nelikumības, kuras tika vērstas pret suverēnu valsti — Latviju un tās tautu no lielā kaimiņa — PSRS puses.

Izbrīnu rada tas, ka vēl šodien ir cilvēki, kuri mēģina pierādīt nepierādāmo — revolucionāro situāciju Latvijā 1940. gadā, Sarkanās Armijas neiejaukšanos Latvijas iekšējās lietās, brīvprātīgu Latvijas iestāšanos PSRS sastāvā, Latvijas kultūras un dzīves līmeņa varēnu celšanos federācijas sastāvā.

Sajā nelielajā rakstā pieskaršos dažām vēsturiskām norisēm Latvijā no 1940. gada līdz mūsdienām.

LATVIJAS neatkarīgajai Republikai un tās tautai kopš trīsdesmito gadu beigām nāca pardzīvot daudzus traģiskus brīžus. Pirmais, no devītais staļinistu duriens neatkarīgās Latvijas Republikas mugurā bija 1939. gada 23. augusta Molotova — Ribentropa pakts. Pretēji visām starptautiskajām tiesību normām, divas agresīvi noskaņotas valstis — Vācija un PSRS sadalīja Baltiju. Poliju un citas teritorijas ietekmes sfēras.

Nākamais solis bija 1939. gada 5. oktobrī Latvijai PSRS uzspiestais savstarpējās palīdzības līgums, kurš atvēlēja Staļinam neatkarīgās Latvijas okupāciju 1940. gada vasarā. Lai gan Latvijas valdība stingri ievēroja 5. oktobra līgumu, PSRS valdība meklēja dažādus «pierādījumus» tam, ka it kā Latvija šo līgumu nepildā.

Talāk sekoja PSRS valdības 1940. gada 16. jūnija nekaunīgā nota. Taja bija izvirzītas rupjas un starptautiskajām tiesībām neatbilstošas prasības suverēnai Latvijai — sastādīt talaku valdību, kas būtu gatava nodrošināt padomju — latviešu savstarpējās palīdzības paktu, bez kavēšanas, nodrošināt padomju karaspēka daļu brīvu ielaušanos Latvijas teritorijā. Jaatizumē, ka pirms 16. jūnija notas iesniegšanas Latvijas valdībai 1940. gada 15. jūnijā PSRS robežapsardzes daļas izraisīja bruņotu robežkonfliktu Masļenkos, III Abrenes, bataljona I. rotas iecirknī. Ši konflikta rezultāta tika nodezīnāta Latvijas robežsargu mīnē, nēšauti divi sargi un viena sieviete, ievainota viena sieviete un viens zēns, aizvesti paši robežā divi sardzes priekšnieki, 9 sargi, viena sarga sieva un 27 privātie

iedzīvotāji. Robežkonflikts skaidri un nepārprotami parādīja, ka Padomju Savienība ir apņēmusies arī attiecība pret Latviju lietot līdzīgas provokatoriskas metodes kā pret Somiju 1939. gada novembrī. Pēc tam, gadījumā, ja Ulmaņa valdība nepieņemtu šo notu un neatkāptos, sekotu tūlītēja kara darbība pret Latviju no Sarkanās Armijas puses.

Ka zinām, līdzsīnēja nostāja vestures literatūrā bija tāda, ka Sarkanā Armija 1940. gadā neiejaucās Latvijas iekšējās lietās. Šajā sakarībā mīnēju tikai divus piemērus, kuri apstiprina pretējo. 1940. gada 20. jūnijā PSRS karaspēks pārņēma visu varu Liepājā, arī citās pilsētās. Sarkanās flotes matroži ieņēma Liepājas garnizona štabu. Līdz ar to praktiski Latvijas Republikas reālās varas pārstāvjiem un iestādēm savas funkcijas pildīt vairs nebija iespēju. Par to, ka Sarkanā Armija likvideja visu padomem nevēlamo, liecina arī Višinska runa 1940. gada 21. jūlijā Rīgā.

«Sarkanā Armija salauzot savā ceļā visu to, kas iedrošinās vēl mēģināt apturēt šo vēsturisko uzvarošo kustību uz lielo tautu komunismu (lasi — uz tautu brīvības un neatkarības likvidēšanu — J. P.), kuras atsavināja (lasi — pavērdzināja) — J. P.) Staļina ģenijs». («Jaunākās Ziņas», 1940. gada 23. jūlijā).

1940. gada jūlija dienas staļinisti deva vēl vienu triecienu. Soreiz LKP sabiedrotajai — Latvijas Sociālistiskajai Strādnieku — Zemnieku partijai (LSSZP), līdz ar to tika nostiprināts nedalīts PSKP diktats pār LKP, kura kļuva un vēl šodien atrodas PSKP, diezgan

ierobežotas nodaļas stavokh. «Cīņās» ievadraksta 1940. gada 2. jūlija bija teikts: «Citas partijas Latvijas darba tautai nav un nebus. Nekāda speku skaidīšana turpmāk nenotiks un nelīks pietauts».

Izpildot staļinistu gribu, 1940. gada 7. jūlija LSSZP sanāca uz savu pedējo sedi un nolema likvidēties. Tas bija kārtējais trieciens lielai Latvijas tautas daļai, kura ilgus gadus sekoja LSSZP. Tas tika izdarīts ar nolūku, lai «centram» vieglāk būtu diktēt savu šovinistisko gribu vienai partijai — LKP.

1940. gada jūlija beigās un augusta sākumā bija jutama staļinisko represiju pastiprināšanās. Tika arestēti un izsūtīti no Latvijas ne tikai Ulmaņa valdības locekļi un ievērojamākie valsts darbinieki, bet arī komunisti, socialisti un revolucionārās kustības dalībnieki. Līdz ar to sākās latviešu tautas gaisāko prātu iznīcināšana.

Dārgi izmaksāja latviešu tautai «brīvprātīgā iestāšanās» PSRS sastāvā. Ministru kabinets 1940. gada 5. augustā atļāva Iekšlietu ministrijai «no fondiem neparedzētām vajadzībām izdalīt 20 000 latu — tautas svētku sekmēšanai šī gada 6. augustā sakarā ar Latvijas uzņemšanu PSRS».

Tātad par 20 000 latiem neatkarīgā Latvija tika pārversta par PSRS koloniju, labākajā gadījumā par domīniju, kurai bija «centra» atļauti, tiesības apcirtī pašpārvaldes orgāni, kuru priekšgalā atradās nomenklatūras darbinieki.

Staļinistu drausmīgais terors turpināja plīsties arī 1941. gadā. Soreiz tas secen nepagāja Latvijas Tautas armijai. Zinām, ka 1940. gada 17. augustā PSRS Aizsardzības tautas komisārs maršals S. Timošenko izdeva pavēli, sakara ar kuru katrā Baltijas republikā uz to armiju bāzes tika izveidoti teritorialie Sarkanās Armijas strādnieku korpusi. Latvijā bija 24. teritorialais Sarkanās Armijas korpusis. Korpusa personālsastāvu cītīgi «izpētīja» speciāla komisija no «centra». Iekšlietu tautas komisariāta orgāni pastiprināti ievāca ziņas par korpusā palikušajiem komandieriem. Un, kad vasaras apmācību laikā korpusa daļas koncentrējās Litenes nometnē, kur 1941. gada 14. jūnijā it kā taktisko nodarbību nolūkā vairāk nekā 400 virsnieku tika ievesti mežā un atbrunoti, vērsot pret viņiem šautenu un ložmeteļu stobrus. Pēc tam viņi tika izvesti uz Norilskas rajonu, kur baroātos nometnē apstākļos lielākā daļa gāja bojā. Ši akcija bija daļa no tiem pasākumiem, kuras veica, realizējot VK(b)P CK un PSRS TKP 1941. gada 14. maija lemmu «Par sociālī svešu elementu izsūtīšanu no Baltijas republikām, Rietumukrainas, Rietumbaltkrievijas un Moldāvijas».

Ilgī nebija jagaida. Novika tipa staļinisti ķēras pie 14. maija lēmuma izpildes. Desmitiem tukstošu nevainīgu cilvēku tika izsūtīti un nolemti iznīcībai. Tas bija istas naves plaujas ievads, kura turpinājas arī 1949. gada martā un arī pēc 1959. gada 7. — 8. jūlija LKP CK VII slēgtā plenuma.

Minētāja plenumā tika «atmaskoti» Nikonova, Dzerves un Krumiņa tipa «buržuāziskie nacionālisti», ar kuriem Pelšes un Vosa komanda, pēc «centra» norādījumiem izrēķinājās. Līdz ar to Latvijas ekonomikai, kultūrai un ekoloģijai tika dots kārtējais trieciens, kura sekas izjūtam jo dienas, jo smagāk un sāpīgāk.

Minētās un daudzas citas nelikumīgās un prettiesiskās «centra» akcijas, kas vērstas uz latviešu nācijas un tās kultūras iznīcināšanu, tika veiktas federatīvā savienībā, kuru tik cītīgi aizstāv un cildina N. Mihaleva un S. Papi-dze «Pravdā» 1989. gada 12. jūlija numurā ievietotajā rakstā «Federatīvā Savienība». Savā rakstā autori aicina «pareizi izprast padomju federātismu, aizsargāt sociālistiskās vērtības, saglabāt sabiedrības garīgo, tikumisko un internacionālo potenciālu». (Tipiska staļinisma un stagnācijas laikā nodrāzta frazeoloģija.) Ar pilnām tiesībām varu atgadināt autoriem, ka Baltijas tautas ir ļoti labi izpratušas līdzsīnējā padomju federātisma principus, principus, kuri noveduši pie daudzu tautu, to kultūras vērtību iznīcināšanas PSRS teritorijā. Baltijas tautas ir sa-pratušas šī federālisma principus, kuri vērsti uz Baltijas tautu asimilāciju un to materialās un garī-gās kultūras vērtību iznīcināšanu. Tapēc līdzsīnējā padomju federācija latviešu tautai nav pieņemama.

N. Mihaleva un S. Papi-dze aicina saglabāt un sargāt sociālisma vērtības. Domāju, ka viņi runā par tam vērtībām, kuru nav. Varbūt viņi par sociālisma vērtībām uzskata Baltijas republikās izvietotos rūpniecības uzņēmumus, kuriem ievēd izeivielas un darbaspēku, bet produkciju izved, atstājot Baltijā rāzošanas atkritumus un sabendoto dabu? Varbūt par sociālisma vērtībām autori uzskata sagrauto lauksaimniecību un ar krūmiem aizaugušos, kādreiz Latvijas zeme-nieka iekoptos laukus?

Autori izsaka arī domu, ka tā sauktāis Vissavienības iapašums pieder PSRS. Ja kāds no šī veidojuma velas izstāties, lai iapašumu atņerk. Rodas jautājums, kad no kā šo iapašumu atpirks? Lai to noskaidrotu, ekonomistiem precīzi jānorēkina, cik daudz Vissavienības uzņēmumi ir izpumejuši no Latvijas, cik daudz posta nodariusi dābai un cik daudz produkcijas atstājuši Latvijai? Pēc tāda aprēķina vares redzēt, kurš kuram maksās.

Kas attiecas uz autora aicinājumu saglabāt sabiedrības garīgo, tikumisko un internacionālo potenciālu, tad jāsaka atklāti, ka nevar saglabāt to, ka nav, var tikai radīt to.

Federālisma apstākļos, piekopjot tautas apdzirdšanas politiku, Baltijas sabiedrība (tikumiski un garīgi tika degradēta. Garīgums un tikumiskums tika noārdīti reizē ar tautu svētnīcām un pieminekļiem, reizē ar noraktām un nolīdzinātām kapslām. Garīgums un tikumiskums tika iznīcināti reizē ar izcilu rakstnieku, mākslinieku un zinātnieku darbiem. Garīgumu u. tikumiskumu var atjaunot un saglabāt tikai brīvā un neatkarīgā valstī, pēc kuras arī tiecas latviešu tauta. Tiesības uz pašnoteikšanos ir katrai tautai un tās garantē starptautiskās konvencijas, kuras ir parakstījis arī federācijas vadītājs.

Lasot rakstu, rodas iespaids, ka autori kroplaini izprot internacionālisma un suverenitātes būtību. Pēc viņu domām internacionālisms ir «vecākā brāļa» diktāts mazajām tautām, un suverenitāte — Vissavienības varas orgānu tiesības lemt par visu, bet republikām lemt to, ko atļauj «centrs». Suverenitāte, lūk, esot spēcīga centra likumu prioritāte salīdzinājumā ar republikas likumiem. Šajā vietā gribas atcerēties V. Plūdoņa vārdus:

«Mēs gribam būt kungi mūsu dzimtajā zemē,
Mēs gribam nu paši sev likumus lemt,
Šī zeme ir mūsu, šis pilsētas mūsu,
Mēs negribam lūgt to, kas mūsu, bet ņemt!»

N. Mihaleva, S. Papi-dze un daudzes citas pārbūvēs pretiniekus uztrauc valodu likuma pieņemšana Latvijā un citās Baltijas republikās. Divaini, kāpēc viņus neuztrauc tas, ka latviešu valoda ilgus gadus bija izspiesta no visām sadzīves sfērām? Kāpēc viņus neuztrauc tas, ka latviešu valodu sauca par suņa valodu? Kāpēc federācijas aizstāvjus neuztrauc fakts, ka latvietis savā tēvu zeme nevar izskaidroties ar ārstu vai kādu citu ieredni savā dzimtajā valodā?

Rakstā minētās un vēl daudzas citas neiedzības ir Molotova — Ribentropa pakta sekas. Par cik šis pakts ir pretrunā ar starptautiskajām tiesību normām, latviešu tauta ar pilnām tiesībām un atbildības sajūtu nākamo paaudžu priekšā prasa atjaunot varmācīgi likvidēto Latvijas valsts neatkarību. Nevar būt suverēna valsts kādas citas valsts sastāvā.

Latviešu tautai ir tiesības (šīs tiesības garante starptautiskie nolīgumi) dzīvot, strādāt un radīt savu likumīgajā un vienīgajā zemē. Atbilstoši tautas raksturam un gribai.

J. PIZELIS,
vēsturnieks

Mūsdieniu latviešu gobelēns

Nupat atklātā lietiskās mākslas muzeja senācīnā zāle pašāk valda krāsas. Tur apskatāma latviešu gobelēna meistaru jaunāko darbu izstāde. Mūsdiās Jura baznīcas interjers masīvie ozolkoka balsti un

silās, kas sealabāmušies no XIII gadsimta, ir lielisks fons šim austaiām segām. Vairākos dažādu paaudžu mākslinieku darbos skarta mūsdienu problemātika. Tāds ir Uga Jūskava oo-

belēns «Novadi». Daudzfīkūru kompozīcija, kurā izmantota nacionālā simbolika, apliecina latviešu tautas kopības ideju. Līdzās tam — Dzintras Vilkas gobelēns plakāts «Nebūtiskie motīvi» un citi darbi. Visos gobelēnos — gan tradicionālos, gan novatoriskajos — jūtama gadsimties krātā tautas gara gaisma. Iepriekšējo paaudžu skaistuma

iziūta, dzimtas zemes dabas klusinātie toņi, ikdienas dzīves motīvi.

Lai saglabātu un pārmanototu tautas meistaru aušanas tradīcijas, apmēram pirms trīsdesmit gadiem mākslas akadēmijā tika izveidota speciāla nodaļa. Pamatus tā lika profesors Rūdolfs Heimrāts. Gandrīz visi pašlaik strādājošie gan-

mākslinieki — viņu ir apmēram pusotra simta — ir viņā skolnieki. Tradīciju un mūsdienīguma, realitātes un asociatīvātes sakašūlums — tā par mūsdieniu latviešu gobelēnu domā profesors Heimrāts.

LATINFÖRM

